

A FENYŐHELYETTESÍTÉSSEL KAPCSOLATOS FELADATOK ÉS LEHETŐSÉGEK A TERMELŐESZKÖZ-KERESKEDELEMBEN ÉS A FATERMÉK KÜLKERESKEDELEMBEN

A fűrészáru fogyasztáson belül döntő súlyt képviselő fenyőfűrészáru felhasználás az 1935—55 között eltelt 20 esztendő alatt csaknem azonos szinten mozgott. 1955-től kezdődően azonban egyre gyorsuló ütemben nőtt. 1971-ben már 1140 ezer m³-t importáltunk, így a fa és fatermék importon belül fenyőfűrészáru importunk döntő hányadot képvisel.

Az eddigi általános felfogással szemben ki kell mégis jelentenem, hogy a fajlagos, vagyis az 1000 főre jutó fenyőfűrészáru fogyasztás hazánkban nem mondható túlzottnak. Alacsonyabb mint a szocialista országok felhasználási átlaga és a fogyasztás növekedése mindeddig nem haladta meg a nemzeti jövedelem alakulásával összefüggésben indokolt, illetőleg indokolható mértéket. Ennek ellenére célszerűnek látszik felhívni a figyelmet arra, hogy a felhasználás további növekedésének a korlátozása indokolt, mert reálisan számolnunk kell az ország ellátása tekintetében elsősorban figyelembe jövő szovjet piacnak az átalakulásával.

Szállítási távolságok, árak

A szovjet párt és kormányzervek a közelmúltban határozatot hoztak a fagazdálkodási koncepció módosítására, a faárakkal kapcsolatos kérdések rendezésére. Alapelv az, hogy csak olyan távolságból szabad gömbfát és alapanyagot vinni, amelyen a szállítási költséget az ár fedezi. Belföldön 1500 km-ben határozták meg ezt a távolságot. A határozat a gömbfafélék exportját is jelentősen korlátozta, 1972-ben félmillió m³ tőkés exportot irányoztak elő az európai területekről.

Az importár módosítása már az 1971. évben megtörtént. Akkor a növekmény fele összegével terhelte meg népgazdaságunkat az exportőr, de 1972-ben már a teljes áremelkedés érvényesült, s azt kormányzatunk a fenyőfűrészáru árának emelése nélkül egyenlítette ki. Fenyőfűrészáru szükségletünk tehát szovjet viszonylatból csak többlet-költséggel lesz fedezhető, és a tőkés piac árszínvonala már jelenleg is jóval magasabb a hazai fenyőfűrészáru árcentrumánál.

A fenyőfűrészáru import további növekedése azonban csak oly módon „akadályozható” meg (a TEK és a külkereskedelem vonatkozásaira leszűkítve a problémakört), hogy

— gyors ütemben, jelentős mértékben növeljük a helyettesítő termékek piaci kínálatát és

— megteremtjük az ésszerű faanyaggyártásnak, a széles körű helyettesítésnek műszaki-, gazdasági előfeltételeit.

A tisztánlátáshoz még legalább a következőket szükséges rögzíteni. Amikor azt állítjuk, hogy a fenyőfűrészáru felhasználási színvonalunk nem túlzott, akkor korántsem akarjuk azt a meggyőződést kelteni, hogy a rendelkezésre álló fűrészáru választékot optimálisan hasznosítjuk. Az a körülmény, hogy a fűrészárut a végső felhasználási célok konkrét ismeretének hiányában, az általa igényelt minőség, méretek figyelembevételével nélkül szerezzük be, termeljük meg, szükségszerűen magával hozza, hogy esetenként indokolatlanul magas a fajlagos felhasználás. A felhasznált fűrészáruból több igényt lehetne kielégíteni, több végterméket lehetne előállítani. Ma az a helyzet, hogy az igények nincsenek összhangban a lehetőségekkel. A behozatal 96%-át képviselő szovjet import választéki összetétele nem teszi lehetővé azt, hogy mindazokat az igényeket, amelyeket a műszaki fejlődésünk elmaradottsága miatt támasztanak velünk

szemben, ki tudjuk elégíteni. Igen nagy ütemű és rohamos fejlesztésre van ahhoz szükség, hogy a rendelkezésre álló alapanyag és a felhasználás összhangját megteremtjük. A hazai 55—60%-os fenyő-hasznosítással szemben külföldön már olyan fűrészelési módszer honosult meg, melynek alkalmazásával fenyő esetében — 12 cm átmérőtől és 1,5 m hosszától felfelé — 90%-os kihazatalt is elérnek.

Maximális hasznosítás

A hazai fenyőfűrészáru fogyasztás szintje tehát abszolút mértékben nem, azonban a rendelkezésünkre álló lehetőségekhez viszonyítva igenis magas. Nem lehet belenyugodni abba, hogy jelentős veszteséggel dolgozzunk fel fenyőgömbfát vagy fenyőfűrészárut (és ennek a terheit devizális vonatkozásban viseljük). Minden erőfeszítést meg kell tenni, hogy *maximálisan hasznosítsuk a rendelkezésünkre álló alapanyagot* és csak azt az anyagot kell exportálni, amelyet a hazai ipar a jelenlegi felkészültsége mellett nem tud felhasználni. Gyakorlatilag ma is ez történik, azonban nem kielégítő mértékben. Sajnos a jelenlegi szabályozó-rendszernek egyetlen olyan eleme sincs, mely a fatermék külkereskedelmet az import volumen csökkentésére ösztönözné, sőt a külkereskedelmi vállalat éppen a volumen növelésében érdekelt. Nemcsak a fenyővel kapcsolatban, a külkereskedelem területén általában ez a helyzet. Korábban voltak olyan ösztönzők, amelyek ilyen vonatkozásban a vállalatokat érdekeltté tették, így az importcsökkentő vagy exportnövelő beruházások. Egyes vállalatok központi alapból is kaptak az import megtakarításért jutalmakat.

A népgazdaság szükségleteit figyelembe véve az minősül célravezetőnek, ha az egyes fatermékeket azokon a felhasználási területeken alkalmazzuk, ahol a társadalmi szükségleteket optimálisan elégítik ki, vagyis *maximális végterméket* tudunk *minimális társadalmi ráfordítással* előállítani. A TEK és a Lignimpex Vállalat pool-kapcsolata, valamint a fenyőfűrészáru egycsatornás értékesítési rendszere lehetővé teszi azt, hogy a termékekkel komplexen, az export lehetőségeket is figyelembe véve gazdálkodhassunk. A nagyvolumenű gömbfa import során a hazai igényeket meghaladó mértékben keletkező keskeny, vékony szelvényáru exportja révén realizált devizabevétel vagy a rövid fűrészárúnak nyár ládaalapanyagra történő lecserélése útján elért deviza-megtakarítás egyaránt külkereskedelmi mérlegünk javítását eredményezi, a tágabb értelemben vett fenyőhelyettesítést jelenti. Míg a korábbiakban a ládakészítésnél hihetetlen mértékben évről évre nőtt a fenyőfűrészáru felhasználás, most ellenkező a tendencia.

Az intenzív fafeldolgozás követelményei

Közismert import-érzékenységünk elleni harc súlypontja — különösképpen a fagazdálkodás területén — a rohamosan nehezedő európai ellátási helyzetben csak az exportképesség fokozása lehetett volna és lehet a jövőben is. Ez a korábbiakban nem volt ilyen élesen érzékelhető és a jelenlegi műszaki fejlesztési lehetőségek sem tesznek gyors fordulatot lehetővé. Eddig faiparunk bővítése extenzív módon történt. A vállalatok törekvése ma is ilyen, mindenki gatterkapacitást akar növelni, ahelyett, hogy az intenzív fafeldolgozás irányába terelné fejlesztési elképzeléseit.

Gazdaságos méretű feldolgozó-kapacitásokat kell létrehozni. Olyanokat, amelyek elsősorban hazai alapanyagbázison alapulnak. Az extenzív fejlődés eredményeként olyan faipari szerkezet jött létre, amely nem minősül korszerűnek.

Ezért nem tudunk helyettesítő anyagokat felkínálni, nem vagyunk képesek a hazai továbbfeldolgozó ipar igényeit kielégíteni. Szükséges a *kooperációk kialakítása*, mert az elsődleges faipar kooperáló partnerek nélkül nem képes ilyen irányában fejleszteni. A jelenlegi fejlesztésekre általában az a jellemző, hogy pár-

huzamosan a felhasználó ipar is, az alapanyagfeldolgozó ipar is, a méretszabás-tól kezdve a szárításig mindent fejleszt. A kooperációk létrejötte nélkül gazdaságos fafeldolgozást és fafelhasználást nem lehet elképzelni. Sőt azt sem lehet elképzelni, hogy a fejlődő feldolgozó ipar, bútoripar stb. igényeit ki tudjuk elé-gíteni. Nem használjuk ki a nemzetközi integrációban rejlő lehetőségeket. A kül-kereskedelemmel együtt igen gyakran járunk külföldön, elsősorban a szocialista országokkal állunk kapcsolatban. Az a megállapításunk, hogy olyan termékekből, melyek előállításához megfelelő alapanyag áll rendelkezésre, állandóan növelik a kapacitásukat, ugyanakkor párhuzamosan mi is ilyen kapacitásnövelés irá-nyába indultunk el. Koordinálni kellene a fejlesztéseket és semmiképpen nem szabad fejleszteni, ha egyes szocialista országokon belül terméktöbblet van.

Az exportképesség fokozásához vezető úton, a hazai erdőkben rendelkezé-sünkre álló faanyag magas készütségi fokú terméké történő feldolgozásához szükséges korszerű faipar kiépítése során az első határozott lépéseket megtettük. A Mohácsi Farostlemezgyár fejlesztéséhez az ERDÉRT és a Lignimpex Vállalat 125 millió Ft-ot meghaladó beruházási költséget fedeznek a saját fejlesztési alapjuk terhére. Legalább ilyen súlyú a vásárosnaményi forgácslap üzem terme-lésének biztosítása és a rentábilis termelés előfeltételét képező, számításaink szer-int cca. 70 millió Ft beruházási ráfordítást igénylő kapacitás fejlesztés megol-dása. Végül, de nem utolsósorban, az évi 800 ezer \$-t meghaladó értékű lombosfa bázisú rakodólap elemet, illetőleg kész rakodólapot termelő új korszerű ERDÉRT kapacitás az általam tágan értelmezett fenyőhelyettesítésnek — a devizamérleg egyensúly javításának — fontos állomását képezi.

Helyettesítés versenyképes választékokkal

A helyettesítés műszaki előfeltételei számos területen adódnak. Számításaink szerint 1975-ben az ország fenyőfűrészáru fogyasztása — a jelenlegi helyettesí-tési színvonalon — meghaladná az 1350 ezer m³-t, ezzel szemben a ténylegesen realizálható, fokozott mértékű helyettesítés színvonalán a szükséges végtermék volument közel 170 ezer m³-rel kisebb fenyőfűrészáru mennyiséggel lehetne elő-állítani. Előrelépésünk a „fenyőhelyettesítés”-ben (e leegyszerűsített gondolat-menet szerint) belátható időn belül igen jelentős volumenű tőkés deviza megta-karítását eredményezheti.

A helyettesítésből valóság azonban csak akkor lehet, ha megfelelő mennyi-ségű, minőségű, méretű és a szükséges paraméterekkel rendelkező versenyképes választékok piaci kínálatát biztosítjuk. Ehhez azonban olyan ütemű fejlesztésre van szükség, amit a fagazdálkodási ágazat saját forrásaiból semmiképpen nem tud biztosítani. Nem én mondom első alkalommal és nem itt hangzik el először az a javaslat, hogy (a probléma rendkívüli súlyára tekintettel) le kell térni a megszokott „formáktól” és a fenyőfűrészáru import forgalmiadójából származó — az ellentételek levonása után ténylegesen realizálódó — többlet bevétel ter-hére a helyettesítő fafeldolgozó ipar (a lapgyártó és a fűrészipar) fejlesztését, korszerűsítését, optimális kapacitások létrehozását preferált hitelnyújtással kell elősegíteni. A helyettesítő ipar gyorsütemű fejlesztése nélkül ez az import for-galmi-adóból származó költségvetési „bevétel” igen rövid idő alatt jelentéktelen szintre zsugorodik majd össze, és ezzel szoros összefüggésben a fenyőfűrészáru szükségletünk kielégítése csak súlyos tőkés deviza teherrel lesz biztosítható.

Д-р Шнеер Н.: ЗАДАЧИ И ВОЗМОЖНОСТИ СВЯЗАННЫЕ С ЗАМЕЩЕНИЕМ ХВОЙНОЙ ДРЕВЕ-СИНЫ В ОБЛАСТИ ТОРГОВЛИ

Необходимо отметить увеличение использования пиломатериалов хвойных пород, хотя по отношению к другим социалистическим странам и к общему масштабу национального дохода оно не велико. Потребность в хвойных пиломатериалах большей частью удовлетворяется за счет импорта и цена на него как в социалистических, так и в капиталистических странах значительно увеличивается. Поэтому необходимо увеличивать продукты замещения хвойных и создать технические и экономические условия для них. Осо-бенно важно интенсивней использовать отечественную лиственную древесину.